

פרק ה'

יחידה 11: ה' עושה שפטים בפלשתים ובאליליהם (א'-י"ב)

19 ספר שמואל א' | פרק ה'

שאלת הרחבה: הפלשתים עוברים ארבעה שלבים עד שהם מגיעים למצב שבו "ותעל שועת העיר השמים". האם למדתם בעבר על עם שוהה מספר פעמים עד שהאמין בה' ותיקן את דרכו?

4. במה ה' הבה את אשדוד וגבולותיה?

5. לפניכם מפה ובה ערי ישראל וערי פלשתים. העתיקו למחברותיכם את האותיות המסמלות את הערים שאליהן נוד ארון ברית ה', על פי סדר הנדידה.

18 ספר שמואל א' | פרק ה'

פרק ה'

מלכות שאול	מלכות שאול	מלכות שאול	מלכות שאול
מפתל שאול	שאול ודף אחיר ודף	שאול ודף אחיר ודף	שאול ודף אחיר ודף
א-ה'	ג-ה'	ד-ה'	ה-ה'

יחידה 11 - ה' עושה שפטים בפלשתים ובאליליהם (א'-י"ב)

1. חשבו, מדוע הניחו הפלשתים את ארון ברית ה' דווקא ליד האיל לדגון?
2. מה גילו האשדודים למחורת?

שאלת חשיבה: (ישות) חשבו, האם הפלשתים הבינו מדוע האילי שלהם נפל בבוקר? האם תוכלו להוכיח זאת מפסוק ה'?

3. כתבו במילים שלכם את אשר אירע בנת ובעקרון כשהגיע לשם הארון.

באורי פלים

- "ישועה" (פסוק ו') - מחלת מעים המלווה בכאבים גדולים.
- "ישועה" (פסוק ז') - לשון סמטה.
- "ישועה" (פסוק ט') - היתה להם מכת שחורים במקום נסתר.

עמוד הכסוניה לערי הפלשתים בסמנת נת העתיקה

הקדמה

סרני הפלשתים - הפלשתים התגוררו באזור מישור החוף. לכל עיר היה שליט שנקרא סרן, וביחד נקראו "סרני פלשתים". כבר בספר יהושע (י"ג, ג') מזכרות חמש ערי הפלשתים: "...חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים".

בפרקנו מזכרים שלוש ערי פלשתים: אשדוד הפלשתית, השוכנת בסמוך לעיר אשדוד בימינו; גת ועקרון, ששכנו על הגבול המזרחי של ארץ פלשתים, הגבול עם שבט יהודה. חלק מערי הפלשתים היו ערים מוקפות חומה וחלק מהערים היו ערים פרוזות, שאינן מוקפות חומה.

דגון - בימי השופטים הייתה בארץ ישראל עבודה זרה רבה, כגון הבעל והאשרה. הפלשתים עבדו את האל דגון, שהוא היה אל הדגן (ומכאן לקוח שמו) והחקלאות.²⁶ עובדי עבודה זרה היו מקריבים לאלים שלהם קורבנות או מתנות ברוב עם במקדש של אותו אל, ובזה היו משבחים אותו על הצלחותיו.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

א. מדוע הביאו הפלשתים את ארון ה' לבית דגון?

26 רד"ק מפרש "דגון" - מלשון דג, אל בצורת דג.

ב. מדוע לא הבינו הפלשתים את השפלת דגון?

ג. מה הייתה מטרתו של ה' בהכאת הפלשתים?

אפשרויות למענה ולדיון

הפלשתים סוברים שכל ניצחון שלהם במלחמה הוא בעצם ניצחון של אלוהי הפלשתים על אלוקי ישראל, ולכן הם מביאים את ארון ה' אל בית דגון - ביתו של האל שלהם. הפלשתים ראו בארון ברית ה' כאלוקים עצמם - "בא אלוקים אל המחנה" (ד', ז').

בפועל מתרחש ההפך - ארון ה' משפיל את הפלשתים ואת אלוהיהם. דגון כורע לפני ארון ה', ובכך מסמל את נפילתו ואת השפלתו. הפלשתים אינם מפנימים את מה שאירע לדגון וחושבים שיד המקרה עשתה זאת. כדי לחזק את מחשבתם שיד המקרה היא שאחראית ולא יד ה' המכוונת את העולם, הם נותנים סימן שלא ידרכו על מפתן הבית, ובזה יזכרו שרק יד המקרה היא ששולטת ולא היד המכוונת.

בתחילה ה' מכה רק את בית דגון. לאחר שהקב"ה רואה שהפלשתים עומדים במרדם, הוא מכה את האשדודים. מעיר לעיר מתחזק העונש, עד שבעיר גת מגיעה המכה לשיא: "ותעל שועת העיר השמים" (פסוק י"ב).

מדוע מכה ה' את הפלשתים?

א. הענשתם על לקיחת הארון.

ב. מחיקת חילול ה' שנוצר כתוצאה מנפילת הארון בשבי. באמצעות המכות מתגדל שמו של ה' וניכר ההבדל המהותי בין אלוקי ישראל לאלוהי הפלשתים. כתוצאה ממהלך זה מכירים הפלשתים בכך שאלוקי ישראל הוא האל הבלעדי.

הפלשתים הנם עקשנים, וקשה מאוד להזיזם מאמונתם. רק לאחר שהם מקבלים מכות רבות הם משנים את דעתם ומוכנים להשיב את ארון האלוקים.

המסרים העולים מן היחידה

1. **השגחת ה'** - בתחילה חושבים הפלשתים שיד המקרה גרמה לנפילתו של דגון ארצה. רק לאחר מכות רבות הם מפנימים שיד ה' היא הפועלת בעולם.

2. **ה' הוא אלוקי כל העמים** - הקב"ה אינו רק אלוקי ישראל אלא גם אלוקי העמים.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. אפשר להשוות בין המכות של הפלשתים למכות מצרים, במטרה להגיע לכך שהמכנה המשותף לשני הסיפורים הוא שהקב"ה מכה את אויבי ישראל.

2. סמנו במפה את הדרך שעבר ארון ה' בערי הפלשתים (לצורך זאת צריך לשרטט מפה טובה של האזור).

3. כתבו מכתב של פלשתי אל חברו, ובו הוא מתאר את המכות שבאו על הפלשתים ואת הפחד מפני מעשי ה'.